

քայ : Դ՛ռք , Չեր անմահ Կոսկով
անմահ արձան կանգնեցիք Դառան
գաւորաց Վարժարանին անմահութեան համար : Դարուց ՚ի դար պէտք
է օրհնուի Չեր անունը , Չեր յիշա-
տակը և համայն Աշխատանքի Աշխատան-
քը : Սէք , մատաղերամ Սանունքս
կրակինք այսօր այս օրհնութիւնը , և
մեր յաջորդները պիտի կրկնեն ան-
դադար սոյն երախտագիտական հա-
մառօտ դասը — ՕՐՀՆԵԱԼ ԵՔ ԴՈՒՔ
ԱԶԳԱՍԻՐ ԲԱՐԵՐԱՐ , ԵՒ ՕՐՀՆԵԱԼ Ե-
ՂԻՅԻ ՅԱԼԻՏԵԱՆ՝ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐ ԵՒ ԲԱ-
ՐԵՊԱՇՏ ՏՈՒՄՆ ԱՇԽԱՏԱՆ :

Ի դիմաց Աշխատանքի Դա-
ռան Կարժարանի :
Գ. Տ. Յ.

ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ա. Ռ. Ո. Ղ. Զ. Ո. Ի. Թ. Ե. Ա. Ն.

(Հարուստութիւն , տես թիւ 11 :)

Արեւելի հեղինակ մի զանապետ-
ութենէ կերակրող այսպէս խօսի , « Վասն
իմ , տես , համարիմ թէ պատրաստեալ
կայ նորամուտ սեղան մի , յորոյ վերայ
եղեալ կան հանդերձանք բազմապիսի
համադամ կերակրող , բայց անդէն և
րեւակայի ինձ տեսանել անդ զյօդա-
ցաւութիւն , զըրդողութիւն , զըրմն ,
զքնափութիւն , զթմբոսացաւութիւն ,
և ընդ նոսա զայլ անթիւ արաս և հի-
ւանդութիւն , դարանեալս ՚ի մէջ
սիւտեղաց և ավսեից » :

Անբարեխառնութիւնն ոչ միայն
ի շուսպտութենէ կերակրող աստիկա-

նէ զառողջութիւն մարդոյ , այլ և
բազմակերպ անառակ գնացիւք , ո՛վ ,
որչափ փութով աւերի և խամբանայ
խաբառ գեղեցիկ և քաջառողջ կաղ-
մուած մարդոյ զհետմղելով զգայական
բերկրութեան ամօթալի գործոց , կամ
չարաչար ՚ի կիր առնելով զարեցուցիչ
ըմպելիս , որ և այս ամենաչար մու-
թիւնք ձեռն ՚ի ձեռն ընթանան ու-
րեք . զի ուժգին սիրով յարեալ ՚ի սէր
Վէրուսի և Բագոսի՝ նախ քան ՚ի ժա-
մանել ընտրագոյն և ծաղկափթիթ հա-
սակ կենաց պիտանի ընկերութեան ,
մաշին ՚ի պէսպէս վշտալի ցաւոց , և
երազաքայլ ոտիւք փութան ՚ի գե-
րեզման :

Ո՛վ , եթէ մարդ զմուսւ ածիցէ
զվշտալի հիւանդութիւնսն և զկան-
խահաս մահն , որք պատճառին ՚ի
մարդ յանբարեխառնութենէ , զնորդ
ազգու խրատ լինիցի ամենեցուն , ա-
տելութեամբ խորշիլ ՚ի դիւրահաշ-
քաղցրունակ և քնքուշ վայելչութե-
նէ և ՚ի վալաշ հրապուրիչ ցանկու-
թենէ նորա :

Անբարեխառնութիւնն ոչ միայն
չարաչար մեռալ զաւատելոցն ՚ի նա .
այլ և անմեղք իսկ բազում անգամ
կրեն անտի զգառն և զանողորմաղէտս
թշուառութեան . զի քանի՞ տարա-
բաղդ որք տեսանին ձգեալ յաղբա-
նոցս , որոց ծնողք անհոգ և անփայթ
ապագայից , անցուցանեն զկեանս ՚ի
շուսպտութեան և յանառակութեան :
Այսպիսիք՝ որք մուրերալ են զհետ
զգայական հեշտութեանց , կարե՞ն
արդեօք ըստ արժանւոյն ցուցանել
ղաւակոց իւրեանց զսաշտսն ծնողա-
կան . ոչ երբէք : Եւ քանի՞ թշուառ
մարդ ընդ անօգնական երախայս իւ-
րեանց հաշին և մաշին ՚ի կորօտութենէ
հոցի , մինչ պաշտէ անողորմ և անգութ
հայրն զհաճոյս անյագութեւ անորժա-

կաց իւրոց : Յանբարեխառնութեանէ բազում ընտանիք ոչ միայն անկանին ՚ի թշուառութիւն, այլ և միանգամայն բնաջինջ լինին . քանզի ոչինչ այնչափ պատճառէ արգել սերնդոյ, և կարճէ զկեանս մանկանց, որչափ անբարեխառնութիւն ծնողաց :

Այլքատիկ այրն, որ վասն օրական հացի տքնի յամենայն օր ՚ի ծանր վաստակս, և ՚ի գիշերի ընկողմանի ՚ի գետնի խոնջեալ մարմնով յանոյշ քուն, գոհ ՚ի փոքրիկ արդիւնս բրբտանց, ամենայն իրաւամբ կարող է պարծիլ ընդ բազմութիւն առողջ և կայտառ զաւակաց իւրոց . իսկ բազմահարուստ տէր նորա, որ ընկզմեալ ՚ի հեշտասիրութիւնս և ՚ի շուստանքս, բազում անգամ հիւժեալ և քաղեալ ՚ի զօրութենէ մեռանի, թողլով զինչս և զստացուածս իւր անտէր և անժառանգ : Այսեւ, արք երեւելիք, իշխանք, թագաւորք և կայսերք առնուն զչափ ներգործութեան անբարեխառնութեան, յորոց բազումք բարձրանան և բազումք եւս անկանին ՚ի խորս թշուառութեան, և յայնցանէ բիւրաւորք մաշին ՚ի կորուստ : Այլ այժմ փոխանակ յառաջ բերելոյ զպէսպէս տեսակս անբարեխառնութեան, և ցուցանելոյ զնոցին վտանգաւոր ներգործութիւն ՚ի վերայ առողջութեան, միայն առցուք մեզ օրինակ զմինն ՚ի նոցանէ, այսինքն ըզչարացար կիրառութիւն արբեցուցիչ ըմպելեաց, և ցուցուք զնորին վտանգ, ապականութիւն և աւեր առողջութեան, ընչից և համբաւոյ :

Արբեցուցիչ ըմպելիք ՚ի կիր առեալ յանչափս, նուազեն զաղիս, ապականեն զմարսողութիւնն, վնասեն կարողութեան ջրաց և պատճառեն հաշմութիւն և կարկամութիւն . նաև բորբոքի արիւն և ապականի աղդէ.

ցութիւն նորին, որով անկարգանայ նորին ջըման և սնունդ մարմնոյ . ուստի յառաջ գայ անտաճութիւն, ջրգողութիւն, թոքացաւ, կաթուած և երբեմն խեղադարութիւն :

Չիք դեղ և ճար այսպիսի հիւանդութեանց յառաջ եկեալ ՚ի սաստիկ ըմպելոյ, միայն մահն է բժիշկ նորա՝ հանդուցիչ ամենայն ցաւոյ : Բազում անձինք թէ և ոչ արբենան, բայց ընկ ըմպելով եւս վնասի առողջութիւն նոցա, զի ներգործութիւն շարունակ ըմպելոց չէ այնչափ զօրաւոր, բայց և չէ անվնաս . քանզի յորժամ անթոք մարմնոյ միշտ ձկոեալ կան չկարեն ըստ արժանւոյն կատարել զմարսողութիւն, և ոչ հիւթքն նորոգին, և որք են ՚ի սոյն ունակութեան, վշտանան ՚ի յօգացաւութենէ, ՚ի քարէ կամ ՚ի խճէ, ՚ի կեղալից վիրաց, յախաէ մորթոյ, և կորուսանեն զոգի զօրութեան, ըմբռնին յախտ ախտեանաց, յանմարսութիւն, ՚ի թթուածութիւն և ՚ի կծութիւն :

Արք ըմպեն զհրատապ օղի, ձգեն զինքեանս եւս առաւել ՚ի վտանգ . զի այս ըմպելի ջերմացուցանէ և բորբոքէ զարիւն, պատառէ ՚ի մասունս զգողորիկ աման թոքին, յորոց յառաջ գայ տապացուցիչ ջերմն, թոքացաւ, փսխումն արեան, սաստիկ հազ, շնչարգել, և այլն :

Սովորութիւն շարունակ ըմպելոյ բազում անգամ պատճառէ նաեւ զթշուառութիւն մեծ, ձգելով զմարդ ՚ի յետին տարաբաղդ վիճակ : Այլ մեղին վազէ առ ըմպելի ինչ, ՚ի քաջալերութիւն և ՚ի խրախոյս վհատեալ սրտի իւրոյ, յորմէ և գտանէ իսկ, բայց աւանդ, զի այս միջոցաւ իւրեւն է յոյժ կարճատեւ . զի յորժամ սթափի նա ՚ի զինւոյ, բնական զօրութիւն ուղւոյն, որով հնարէր նմա տա.

նիլ ճանրութեան տառապանաց, լը-
քանի ՚ի կարի ստորին վհատութիւն,
և կորուսանէ միանգամայն զբան և
զզօրութիւն մտաց. ուստի սրարտա-
ւորի նորոգել զզօրութիւն իւր կրկն-
մամբ, և իւրաքանչիւր ումպ բանայ
զճանապարհ վասն միւսոց, և այսպէս
ապերձանիկ թշուառականն՝ որ գուցէ
ոչ գիտէր բնու բմայել յառաջ, ե-
թէ ոչ իբրեւ զգեղ, լինի գերի սը-
րուակաց, հուսկ ապա զո՛հ նմին:

Չիք որայնպէս վհատեալ ՚ի սիրտ
և ՚ի միտս որպէս արբեցողն յորժամ
սթափի ՚ի գինւոյ, տարաբախտ է նա
խկապէս:

Այնոքիկ՝ որք ոչ շատանան արբե-
ցութիւն, և բաժակն առատօրէն միշտ
շուրջ անի ՚ի մէջ նոցա, չեն ազատ ՚ի
պէսպէս արկածից և ՚ի մահառիթ վը-
տանգաց կենաց իւրեանց և անմեղ
ընկերի:

Արբեցութիւնն ոչ միայն վնասէ
առողջութեան, այլ և խամբացուցա-
նէ զկարողութիւն մտաց, բառնայ
զյիշատակութիւնն և թափէ միան-
գամայն զզօրութիւն ոգւոյն:

Օտրմանալի է յոյժ, զի մարդ վասն
բանականութե՛ն իւրոյ նախագասէ զին-
քն գերանդանցութեամբ քան զա-
նասունս, բայց բուռն յօժարութեամբ
զհետ մոլեալ արբեցութեան, առ-
նէ զինքն անբան քան զանասուն:

Ահ, այս մոլեկան ախոտ քանի՞
գերդգոն, մեծահոգի, քաջասիրտ, գոր-
ծունեայ և պիտանի ընկերութեան
անդամս արարանբան տղէտ և անողի:

Արբեցութիւնն ոչ միայն ըստ ին-
քեան է թշուառացուցիչ մոլութիւն,
այլ նաեւ գրգռիչ և թելադրիչ այլ և
այլ չարաչար մոլութեան և անողորմ
գործոց. Օ՛ի չիք ինչ զարհուրելի
մեղք և անօրէնութիւնք, զորս ար-
բեցողք ոչ գործեն վասն սիրոյ ըմպե-

լեաց. զի մարդք ոմանք ըմբռնեալ ՚ի
սոյն ախոտ, յուցին զինքեանս առաւել
անապօրոյն քան զվայրենիս, որք երբ
ստիպեալ ՚ի սոյն չարաթոյն մոլութե-
նէ, վաճառեցին զհանդերձ մանկանց
իւրեանց, ապա զապրուստ նոցա, և
ապա զերեխայս իսկ, առ ՚ի գնել զայս
նզովեալ ըմպելի: Այլ արբեցութեամբ
իսկ բազումք կորուսին զթանկագին
կեանս իւրեանց, զսիրելեաց և զբարե-
կամաց, որպէս առօրեայ տեսանի այն
յընկերութիւնս մարդկան, վասն որոյ
չիք այլ բուռն մոլութիւն, որպէս
արբեցութիւնն, զի զեղևք և շուայ-
տողք ինքեանց միայն վնասեն, այլ
արբեցողք ընկերին եւս, յորոց Տէր
փրկեսցէ:

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

Ապրտութիւն:

Պակասութիւն մաքրութեան է
այնպիսի յանցանք մի, որում ներել
չէ արժան: Օ՛ի ուր է առատու-
թիւն ջրոյ, ամենայն որ դիւրեաւ կա-
րէ պահել զինքն միշտ մաքուր, և որ
ոչ փոյթ տանի այսմ, արժան է ըստ-
գտանոց:

Այլ ՚ի չարունակ արտաթորելոյ
բրտունս ոչ միայն հարկաւորի պահել
զմարմինն միշտ մաքուր, այլ և պարտ
է ստէպ փոխել զգգեստան: Օ՛ի փո-
խելն զգգեստուց արձակէ զլիզլանս
մորթոյ, որ ոչ սակաւ օգտէ առող-
ջութեան. քանզի թարախք մարմնոյ,
որք պարտին բրտամբք ՚ի դուրս վա-
րիլ, յորժամ մնասցեն ՚ի մարմնի, կամ
կրկին ներծծին յաղտեղի և ՚ի բրտու-
նաթոր զգգեստուց, անկասկած պատ-
ճառի աստի հիւանդութիւն ինչ:

Փորձիւ յայտ է, զի ախտակրու-

թիւն մարդոյ , յառաջ կայ յանմաք-
րութենէ մարմնոյ և այս անշուշտ
սպառնառի յաղտեղի դժբախտուց :

Իցէ թէ աղքատիկ կեցութեամբ
կամանառողջ կերակրովք երբեմն մար-
դիկ ըմբռնեսցին 'ի տարափոխիկ կամ
յայլ ապականարար ախտ ինչ , բայց
ոչ տեւեսցէ երկար , եթէ ոչ սակա-
սեսցի անդ մաքրութիւն մարմնոյ , ըզ-
գեստուց և բնակութեան , վասն որոյ
սարտ է ամենայն արթնութեամբ ըզ-
գուշանալ ընդդէմ ամենայն վնասա-
կար և ապականիչ առողջութեան ճը-
ճեաց և որդանց , որք եւն ոջիլ , լու ,
մլուկն , մրջիւն , ճանճ և մծեխ , և
այլն . որք գոյանան միայն յանմաքրու-
թենէ , և վտարին միայն մաքրութե-
ամբ . և ուր 'ի բառնալ զայնս ան-
փոյթ մնան , անդ չիք երբէք հան-
գըստութիւն մարդոյ : Սին 'ի գըլ-
խաւոր պատճառաց նեխեալ և մա-
հառիթ ջերման է պակասութիւն
մաքրութեան . զի այս վտանգաւոր
ջերմն սկսանի 'ի խուռն բնակչաց՝ կից
անձուկ և աղտեղի տանց , յորս միշտ
անառողջ օդ շնչեն , մնան ընդ երկար
յաղտեղի զգեստս և չունին բաւա-
կանին կրթութիւն . և այս ջերմն բա-
ղում անգամ փոխի յախտ տարափո-
խիկ , որոյ տարածեալ 'ի հեռաւորս ,
կոտորէ զբազումս : Վասն որոյ արժան
է հասարակաց ամենայն մտադրու-
թեամբ նախապատիւ համարել զամե-
նայն առարկայ մաքրութե , զի չէ բա-
ւական եթէ ես միայն մաքուր իցեմ
և դրացին իմ անմաքուր , զի անմաք-
րութիւն նորա այնչափ վնասակար է
առողջութեան իմոյ , որչափ նորին
իսկ անձին :

Յայտնի է ամենայն փորձիւ , զի
տարափոխիկ ախտն ծնանի յապա-
կանեալ օդոյ , վասնորոյ պարտ է մե-
ծաւ զգուշութեամբ ընդդէմ կալ

ամենայն աղտեղի իրաց , որ ունի ըն-
դակցութիւն ապականութեան օդոյ ,
ուստի յամենայն քաղաքս , գիւղս և
'ի շէնս պարտ է կարի խստիւ արգե-
լուլ բնակչացն , զի մի իշխեսցեն ճը-
գել 'ի փողոցսն զպէսպէս նեխեալ
կամ զաղբալի իւրս , յատկապէս զկըզ-
կղանս հիւանդին , որ առաւել ապա-
կանարար է օդոյ , և արտագրիչ տա-
րափոխ ախտի :

Վենայն որ՝ որ յայց ելանէ հի-
ւանդին կամ շօշափէ զգի մեռելոյ , և
կամ հպի յիր ինչ աղտեղի , որոց հը-
նար է պատճառել ախտ տարափո-
խիկ , բարւոք է նմա նախ քան զմտա-
նելն 'ի յընկերութիւն ինչ , կամ
մատչիլն 'ի կերակուր , լուանալ զինքն ,
որով թէ ինքն և թէ հաղորդա-
կիցք իւր աղատ մնան 'ի վտանգէ :
Օչայս սովորութիւն սրահել պարտ
է 'ի յուղարկաւորութեան , կամ
'ի մտանելն 'ի գերեզմանատուն ինչ :
Ստէպ լուղանալն ոչ միայն բառնայ
զաղտեղութիւն և զկեղտ մարմնոյ ,
այլ և յառաջ բերէ զբրտուհն , պըն-
դէ զջիղսն , զուարթացումն զմար-
մինն և տայ կարողութիւն սկերբացն :
Օխարդ ոչ վայելեսցեն միշտ զառողջ
և ուրախ կեանս , որք սովոր են յամե-
նայն աւուր սափրել զինքեանս , լու-
ղանալ , փոխել զհանդերձս և առ-
նուլ զկրթութիւն ինչ : Արում եթէ
որ ունիցի կամս շարունակ հետեւել
յերիս կամ 'ի չորս աւուրս , հաւաս-
տի եմ ոչ զանց արասցէ երբէք կա-
տարել զայն 'ի բոլոր կեանս իւր :

Յաղաքս այսորիկ կարէ որ օրինակ
առնուլ 'ի Սահմետականաց թէ 'ի
մասին մաքրութեան , և թէ ըմպելոյ
զօրաւոր հեղուկաց . յորոց յօրէնս
նոցա առաջինն՝ որ ասի զուղ , հա-
մարի սուրբ , զոր և կատարեն յա-
մենայն առաւօտու . բաց յայսմանէ

նաեւ նախ քան զաղօթելն յաւուրն հինգ անգամ սովոր են լուանալ զերեսս, զձեռս և զոտս : Իսկ վերջինն համարի անսուրբ կամ մեղք, ո՞րք զանցանէ զօրինօքս, համարի 'ի Սահմետականաց օրինազանց և մեղապարտ : Իսկ Սահմետ եղ զայս պատուիրան 'ի վերայ հաւատացելոց իւրոց, յաւէտ վասն առողջութեան և բարօրութեան նոցա, որ և իրաւի չէր սխալ, զի յաւէտ 'ի Սահմետական տեսանի այս երկոքին բարեբաստիկ վայելչութիւն, առողջութիւն և բարօրութիւն :

Սովորութիւն լուանալոյ զոտս բարի է յոյժ և կարի օգուտ առողջութեան, քանզի այս մասն մարմնոյ գոլով կարի անմաքուր և պատեալ միշտ 'ի կեղտից և 'ի քրտանց, արգելու զայլ քրտնուս մարմնոյ, յորմէ յառաջ գայ սառնութիւն և ջերմն : Թող զի և այս կեղտ և քրտունք երկար մնալով յոտս, պատճառեն այնպիսի զուեւելի հոտածութիւն, զոր անհնար է տանիլ առանց ժխորման ստամոքսաց : Վասն որոյ առ 'ի բառնալ զայս վնաս և զգարչելի հոտ, հարկ է յամենայն երեկոյ և առաւօտ լուանալ զայնս յուրտ կամ գաղջ ջրով :

Եւս սովորութիւն առաւել օգտէ այնոցիկ, որք 'ի ցերեկի յարեալ են 'ի ցրտութիւն և 'ի թացութիւն, յերեկոյեան լուանան զոտս իւրեանց ջերմ ջրով, որով և ազատ մնան 'ի վնասանգաց անառողջութեան, որք գրեթէ բազում անգամ յառաջ գան յայսպիսի պատճառաց :

Աւր են բաղմութիւն հիւանդաց անկեալ 'ի միասին 'ի միում տեղում, որպիսի են 'ի բանտի, 'ի հիւանդանոցի կամ 'ի յանկեւանոցս, պարտ է կարի զգուշութեամբ մտադիր լինիլ մաքրութեան բնակարանի, սենեկաց,

զգեստուց և անկողնոց հիւանդաց, քանզի աղտեղութիւն բնակարանի, ծանր և վնասակար հոտ քրտանց, ուր եթէ ոչ խաղայ ազատ օդ, կարի վտանգաւոր է առողջ անձանց, թող թէ հիւանդաց, որ և բազում անգամ ապաւանեալ օդոյն, տարածէ աստ և արտաքս մեծ հարուած տարածամ մահու :

Եթէ պիտոյ են առողջաց մաքրութիւն, ո՞րչափ եւս հիւանդաց, զի բազում անգամ հնար է հիւանդին ողջանալ՝ պահելով զնա ամենայն մասամբ մաքուր, և ուր է զանցառութիւն, անդ բազում անգամ թեթեւ հիւանդութիւնն փոխի 'ի կարի ծանր և վտանգաւոր հիւանդութիւն, արդէն լիովին ասացեալ է վասն հոգաբարձութեան հիւանդաց՝ թէ ո՞րպիսի խնամատարութեան կարօտին հիւանդք :

Ի վերջ ամենայնի մաքրութիւնն է յոյժ բերկրալի և վայելուչ բնութեմաբոյ, որ ոչ միայն է գերազանց միջոց առողջութեան և զուարթարար մարմնոյ, այլ և հաճելի տեսողաց, վասնորոյ ամենայն որ 'ի բարձր և 'ի ստոր վիճակէ, հարուստք և աղքատք պարտին առաւել փոյթ տանիլ մաքրութեան, և պարզ և յստակ զգեստուց, քան հարստութեան և պճնողական զարդուց, զի առաքինութիւն որ է գերագոյնն բարեաց, գրեթէ չէ այնչափ յարգի հասարակութեան և 'ի մէջ միաբանութեան, որչափ մաքրութիւնն, որ շնորհէ զբերկրութիւն քաղաքական ընկերութեան և յամենայնէ մեծարի, և ազատ պահէ զմարդիկ 'ի վտանգաւոր ախտից :

ԳԼՈՒԽ ԺԲ .

ԿԻՐՔ .

Կիրք ունին զսաստիկներգործութիւնն ՚ի վերայ մարմնոյ , յորոց և պատճառի ՚ի մեզ հիւանդութիւն կամ առողջութիւն :

Արդէն ցուցեալ եմք զչափ ներգործութեան մտաց ՚ի վերայ մարմնոյ , թէ որչափ սաստիկ է . նաեւ են թաղրութիւն բնաւոր շարժման ՚ի մէջ մարմնոյ և մտաց , որով որ ինչ փնաս պատճառի միւրն , չէ ազատ և միւսն . քանզի հաստատեալ է ՚ի բարոյական իմաստասիրաց , թէ կայեան կրից է սիրտ կենդանեաց . և սիրտն ՚ի տեսչութենէ տուեալ մշտնջենաւոր իմն և բանաւոր շարժումն խառնուածոյ անհատին , լայնեալ և կծկեալ բազմօրինակ չափու , ՚ի տուր և առութիւն շնչոյ , և ՚ի ծաւալել զկենսական ոգիս ընդ ամենայն մարմինն : Բայց թէ յուզի նա ՚ի բուռն կրից , յայնժամ օտարոտի լայնմամբ և կծկմամբ այլայլեալ զհամեմատութիւն շարժման , այլայլէ զգայարանս . և այնչափ են փոփոխութիւնք սրտի , որչափ և կրից , ընդ որոյ և միտք և կամք ունին զհամակրութիւնն : Այս աս փոփոխութիւնք կրից լինին ՚ի սիրոյ առատեւութիւն , ՚ի ցանկութենէ առ փախուստ , ՚ի բերկրութենէ առ տրամութիւն կամ ՚ի թաղծութիւն , ՚ի յուսոյ առ յուսահատութիւն , ՚ի համարձակութենէ առ երկիւղ , և ՚ի բարկութենէ առ մեղկութիւն , որոց գլխաւորապէս պատճառեալ ՚ի բաղձողական կարողութեանց զգալէաց , այսինքն յերեւակայական ըմբռնողութենէն առաջիարարեալ առարկայից ծագին այս օտարոտի փոփոխութիւնք սրտի : Այս յայտնէ

բարկութիւն , երկիւղ , տրամութիւն , սէր և կրօնաւորական թաղծութիւն ունին ուժգին ներգործութիւն ՚ի վերայ մարմնոյ և մտաց , զորոց խօսեալ ցուր յառաջիկայս :

(Շարունակելի է)

ՍՈՒՐԲ ՏԵՂԵԱՅ ԽՆԴԻՐԸ

(Շարունակութիւն և վերջ , տես թիւ 10.)

« Գլխում , Վսեմ , Տէր , պիտի բռնէք որ չես գիտեր թէ Տէրութիւնն ալ ստիպեալ է օտար ազդեցութիւններէ այդ ընդդէմ արդարութեան և խղճի որոշումն և բռնադատումն ընել : Այս այս ալ իրաւ է , բայց և այնպէս դարձեալ այդ Տէրութիւնները որ զիրենք կրօնից աղատութեան և ազգաց իրաւանց պաշտպան կը քարոզեն ՚ի լուր աչխարհի , Օսմանեան բարեխնամ Տէրութեան հարազատ հպատակ Հայոց ազգն ինչո՞ւ այսքան կը տագնապեն . Հայոց կրօնքը ազատ մնալու ինչո՞ւ արգելք կ'ըլլան . ինչո՞ւ Հայոց ազգին իրաւանցը կը փնտռեն . իրաւունք ունին Պրանչիսկեանք մեր թող լատրած մեր սուրբ եկեղեցւոյ մէջ մեր կրօնքը քարոզ տալով նախատելու և մեր Վազը հերձուած և հերետիկոս կոչելու , սատանայի որդի և դժոխոց ժառանգ անուանելու : Աւրոպայ այդ Տէրութեանց ո՞ր օրէնքը կը ներէ եղեր և ո՞ր դատաստանը այդ վճիռը կըրնայ տալ . և եթէ Օսմանեան Տէրութեան հպատակ բրիտոնեայ մի կամ նոյն տէրութեց և կամ որ և իցէ օտար Տէրութեան հողի մէջ բնիկ Աւրոպա